

Klic TRIGLAVA

LETO VIII.

4. JULIJA 1955.

ŠTEV. 168.

SOŽITJE

Že nekaj časa sem, čimbolj se bližamo sestanku velikih štirih, ljudje veliko pišejo, berejo in govorijo o "miroljubnem sožitju", o ko eksistenci dveh nasprotujočih si mišelnih svetov. Medtem ko so to geslo zapisali komunisti na svoje pravbre z najbolj kričecho barvo, na Zpadu mnogi z njim dolgo časa niso vedeli, kaj početi. Upravičeno so se bali, da je to spet nova potegavščina komunistov, pa so ga zato v naprej odklanjali. Toda čim bolj so zapadnjaki bili besedne boje okoli tega "sožitja", tem bolj so še jasnili pojmi; končno, kakor marsikaj kaže, tudi ta beseda več ne predstavlja mrtvaškega strašila. Le emi = gracija se še ni znašla in še vedno kriče opozarja, da bo to privedlo do novega poraza nekomunistov.

Mnenja smo, da to sožitje samo po sebi ni nič strašnega ampak go la nujnost. Kajti če izključimo vojno kot obliko reševanja zapletenih mednarodnih vprašanj, potem ni drugega načina kot neka oblika soobsto ja, v katerem je treba stremeti, da bodo vprašanja dobila tekom časa svoje odgovore, rešitve. Ali z besedami Adlai Stevensona: "Co-existen ce or Non-existence." Čeprav so to "sožitje" zagrabili komunisti in ga vrgli v svet, niti njim samim niti nekomunistom širom sveta ne pre ostaja drugega kot to, na kar je opozoril nekdanji Eisenhowerjev tek mec.

To "miroljubno sožitje" pa ima seveda svoje dobre in slabe strani. O tem si moramo biti na jasnem. Prav gotovo ni mogoče obstati ob komunistu, če si sam slab. Le če izhajamo iz moči in če stojimo stal no na preži, lahko uspemo. Predpogoj pa je, da se problema ne lotimo kot da bomo bitko gotovò izgubili, ker imamo pač posla s komunisti. To je usodeñ, značilen primer manjvrednostnega kompleksa in v takem razpoloženju je bitka res v naprej izgubljena. Ako pa izhajamo iz lastne samozavesti, da razpolagamo z boljšimi idejami, da smo dosegli z manjšimi žrtvami večje uspehe kot komunisti, potem imamo možnost, da bitko dobimo. Seveda pa bo treba na naši strani veliko močnosti, potr = pljenja, moči in stalne budnosti, pa veliko mero iznajdljive domišlji je, da bodo naporu končno kronani z uspehom.

Upoštevajmo dalje, da ena sama konferenca ne more rešiti in ne bo rešila tako obsežnih vprašanj, ki zdaj tarejo človeški rod. Kandler dr. Adenauer je dalekovidno opozoril, da stojimo na pragu dolgotraj = niñ pogajanj z nasprotnikom, za katerega činitelj časa ne obstoja. Ob drugi priliki je Sir Anthony Eden tolmačil, da je uspeh v diplomaci = ji najpogostejše dosežen z - vztrajnostjo. Čas odnese vse težave. To = da igro boš izgubil, če se boš pogajal s človekom, ki ima časa na pre tek, tebi samemu se pa mudi. Tole velja v polni meri prav za razgovo = re s komunisti.

Gotovò je vsa ta igra za svobodni svet ñeprimerno težja, ker mora - nasprotno kot komunistični glasniki - upoštevati različna mne = nja svobodnih ljudi in svobodnih narodov. Toda prepričevanje je ven = dar ena od prvih demokratične zamisli življenja in kakor smo videli, je v odločilnih trenutkih to predstavljalo največjo vrednost, ko so prepričani ljudje prostovoljno nosili žrtve in dosegli zmage, pred ka terimi so se stresle diktature.

Svobodni svet stoji zdaj pred veliko preizkušnjo, če bo vzdržal tudi to veliko tekmo. Londonski ECONOMIST je pametno svaril, da bomo izgubili nevtralne narode, če bodo v bodoče zapadni državniki zavzemali negativne in zgolj obrambne položaje. In ne samo nevtralne narode; svobodni svet bo izgubil zaupanje v samega sebe, če ne bo mogel postaviti proti komunistični sili ničesar pozitivnega, če si ne bo mogel zamišliti boljšega sveta in vse storiti, da ga bo uresničil. Le tako bo Zapad dobil tudi - mir.

Svoboda je nalezljiva

Marsikaj kaže, da se verjetno bližamo dobi, kō se bodo udarile ideje z idejami kot še nikdar doslej, ko se bodo spopadli milijoni v besedni vojni, čije izid bo odločil usōdō sveta. Do takega spopada naj bi namreč po vsej nūji slejkoprej pripeljala "aktivna koeksistenca", če rabimo to pot Titov pridevek. In takšna tiha bitka je lahko pogubna za komuniste. Svoj čas smo že omenili oxfordskega Dona A.J.P. Taylorja, profesorja moderne zgodovine, ki je odklonil takšno kupčijo, pō kateri naj bi mi prenehali oznanjati demokracijo v zameno, če Rusi prenehajo s komunistično propagando. "Svobōda sama je najbolj u ničujoča oblika propagande!" Ne obsodimo rusko propagando na zapadu; nasprotno: zahtevajmo, da bo tudi naša propaganda legalno v Rusiji tako kot je komunistična na zapadu. Podobno predlaga filozof Bertrand Russell: treba je obnoviti svobodo, ki je obstojala pred letom 1914., pred prvo svetovno vojno, posebej še svobodo potovanja in kroženja knjig in časopisov; odstraniti je trēba ovire, ki preprečujejo širje nje idej preko državnih meja. Evo, tu imajo komunisti svoje "miroljubno sožitje"!

Odpreti je trēba meje, dovoliti je trēba komunistom, da vidijo naš svet, in nekomunistom, da vidijo komunističnega; Združene narode je trēba narediti dostopne slehernemu človeku, da bo preko njih zvedel za idejo svobode. Nevtralni afro-azijski narodi lahko prav v tej idejni vojni odigrajo odločilno vlogo. Zapisali smo že, da tudi komunisti ne morejo oštati brezbrizni do njih.

Toda vsa ta pesem o svobodī bo brez zvoka in brez lepote, dokler bodo milijoni stradali in trpeli. Kajti vsa svoboda, pa "habeas corpus", demokratične volitve in samouprava itd. je lepa stvar, toda naj prej morajo ljudje vendar - živeti, morajo jesti, biti oblečeni, morajo imeti stanovanja in delo. Medtem ko je povprečni letni dohodek na osebo v Združenih državah ođ 1400 do 1500 dolarjev, je v Aziji pod 100 dolarjev. Tam je še vedno prva misel: kaj bom jutri jedel. Prva misel na pest riža. Tu je edinstvena prilika, da se pomerita Demokracija in Komunizem, da pokažeta, koliko sta voljna storiti, da zmānjša ta bedo. Na to smo mislili, ko smo zgoraj zahtevali, da mora Zapad postaviti proti komunizmu pozitiven program, ki bo uresničil zapadne ideje.

Zaključujemo z besedami Mlle. Klompē, ki jih je nasloвила na evropsko skupščino v Strasbourgu: 'Zapad poŕeduje ogromne duhovne in moralne izvore. Toda strašnō potrebujemo prepričanja, da nas more v današnji krizi rešiti pred popolnim propadom samo korenito in odločno uresničevanje naših idealōv. Verujem v osnovno načelo kršćanstva, v ljubezen do bližnjega, ljubezen do soseda kot svojega brata v Bogu. V uresničitvi tega načela leži odgovor na vprašanje človekovega mesta v svetu.'

V WASHINGTON ALI MOSKVO ?

Na sam predvečer sedme obletnice, kō je Stalin izgnal Titā iz Kominforma, so v Beogradu oznanili, da je predsednik republike sprejel povabilo, da bo obiskal Moskvo. In skoro v isti sapi, ta isti dan, so prav tam objavili zaključke štiristranske konference med zastopniki Jugoslavije in treh zapadnih velēsil. Teško si je misliti, da ne bi bili v zapadnih prestolicah v naprej obveščeni o **sovjetskem povabilu**.

MED VZHODOM IN ZAPADOM - III.

TITO V OČEH ZAPADA

(Od stalnih sodelavcev)

Kadar presojujemo zadržanje zapadnih velesil do komunistične Jugoslavije po njeni izključitvi iz Kominforma, se moramo vživeti v razmere, ki so tedaj vladale v Evropi. Časi so bili hudi za zapadne demokracije. V Grčiji je divjala državljanska vojna, ki so jo podpirali njeni trije komunistični sosedi, in ni kazalo, da bi se kmalu končala. Ne pozabimo sovjetskega pritiska na Zapad z berlinsko blokado. Jugoslovanski komunisti so delali preglavice v Trstu, kjer je moglo počiti vsak trenutek. Pomladi 1948. je padla Češkoslovaška in Zapad se je z grozo zavedel, da stoji razorožen in nepripravljen na dogodke, ki so se napovedovali. Če bi se sovjetski valjar tedaj pričel valiti proti Atlantiku, ne bi bilo sile, ki bi ga zadržala.

Tedaj pa je kot strela z jasnega udarila vest, da je bila jugoslovanska komunistična stranka izključena iz Kominforma. To nepričakovano sporočilo je potrdilo še bolj nezaslišan upor jugoslovanskih komunistov proti sovjetski dominaciji. Nastala je prva resna razpoka v "monolitnem" komunističnem sistemu, dasi je bila vest sprva tako neverjetna, da so bili razumljivi sumi, da gre morda le za prevaro. Vide ti je, da se je zdela izključitev celo Jugoslovanom neverjetna, sicer ne bi še celo poldrugo leto upali na Stalinovo intervenčijo ali pa skušali z notranjepolitičnimi ukrepi, da bi prišlo do sprave. Ko je tudi ta možnost izginila, ni preostalo Jugoslaviji drugega kot da se nasloni na Zapad.

Ta jo je sprejel z odprtimi rokami. Nekoliko tudi v upanju, da bodo Titu sledile ostale satelitske partije, odnosno da bo prišlo do razkolov v zapadnih komunističnih strankah. Toda še danes je težko oceniti, koliko je Titov uspeh v krivoverstvu imel vpliva na poznejšo

Jugoslavija je še vedno v veliki meri odvisna od Zapada in takšna groba igra najbrž Titu ne bi koristila. Iz samega komunikeja je razvidno, da so razgovori potekali v "medsebojnem zaupanju" in pod pisniki se v imenu svojih vlad obvezujejo, da bodo še naprej sodelovali. Amerikanci so izrazili željo, da bi imeli več vpogleda, kako Jugoslovani uporabljajo vojaško pomoč. Jugoslovani pa so želeli, da bi poleg Združenih držav tudi Anglija in Francija nadaljevali s pomočjo Jugoslaviji, s katero so sicer formalno nehali koncem junija. Seveda vsega tega niso objavili v komunikeju; enako tudi ne, kako gledajo Jugoslovani na zadnje sovjetske korake. Tudi v tej izjavi je bil poudarek na pravici vseh narodov do neodvisnosti, enakopravnosti, do samobrambe in kolektivne varnosti v skladu z listino Združenih narodov. Obstoj močne in neodvisne Jugoslavije služi miru in varnosti, tako so ugotovili. Po TIMESOVEM dopisniku je jugoslovanska vlada mnenja, da ni ma Atlantska zveza napadalnega značaja, vendar pa Jugoslavija tega ne more ali noče objaviti javno; zato pred svetom še vedno napada "vojaške bloke".

Sam Titov obisk Moskve ni presenetljiv, ker je obisk pač "treba vrniti", čeprav so v beograjskem zunanjem ministrstvu koncem maja trdili, da ni govora o kakem obisku. Gotovo pa sam poset Moskve prija marsičemu Jugoslavije, ki so ga še nedavno zmerjali z izdajalcem. Prav verjetno pa je to tudi njegov odgovor Washingtonu, kamor ga niso hoteli povabiti. Istočasna objava vesti o obisku Moskve in sporazumu z zapadnimi predstavniki utegne biti potrdilo pred javnostjo, da hoče biti

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

Titu neodvisen na obe strani. Sedi na plotu med obema svetovoma in gleda, kako bi od obeh iztislil kar največ koristi zase in svojo državo.

politiko Moskve.

Kaj kmalu po približanju Zapanu je bilo čutiti posledice novih odnosov. Prenehala je vojna vihra v Grčiji. Istočasno so se zaprla Rusiji vrata na Jadrän in Sredozemlje; povstil je tako njen pritisk na Italijo in tudi Turčijo. Olajšal se je položaj v Trstu in kasneje je prišlo do pomiritve z Avstrijo in z Italijo. Če nič drugega, Zapan je bil razbremenjen za 10.000 vojakov, ki niso dosti veljali na stra teško tako nevažnem odseku, kot je bil Trst. Mimogrede se je uredilo tudi vprašanje odškodnine zapadnim državam za njihovo imetje, podržav ljeno v Jugoslaviji.

Po drugi strani je Jugoslavija izven sovjetskega bloka znatno prispevala, da je svetovna javnost dodobra spoznala sovjetsko oblast željnost. Jugoslavija je končno predstavljala simbol sovjetskega ne uspeha. Vse to je krevilo Zapan.

Če so zapadne sile kdaj sploh upale, da se bo Tito odrekel komu nizmu, so mogle kmalu sprevideti, da o tem ni govora. Jugoslavija je ostala še nadalje komunistična država, čeprav se je njen totalitarni režim ublažil in čeprav se je Jugoslavija odovedala vsaki napadalni politiki, ki jo je prej v eni ali drugi obliki izovedovala.

Kakor hitro Jugoslavija ni predstavljala za Zapan nevarnosti, je pričela dobivati vojaško in gospodarsko pomoč od njega. Na ves ta problem Zapan ni gledal z ideološkega vidika, v duhu kake križarske vojne proti komunizmu. Šlo je samo za politično potezo.

Sovjetski pritisk na Jugoslavijo je bil po izključitvi izredno močan. Zavzemal ni le obliko propagande in obstoja močne kominformistične pete kolone v Jugoslaviji (aretirali so nad 10% komunistov!) ampak tudi obliko gospodarske blokade in oboroženih spopadov na nje nih mejah. Ker pomeni Jugoslaviji po mnenju vojaških poveljnikov Zapada pri obrambi balkanskega polotoka veliko, je obstojala torej nevarnost za vso zapadno obrambo, če bi se podala Sovjetom. Kdo je tedaj mogel presoditi dejansko moč kominformovcev v državi in izključiti možnost, da ne bi pod videzom notranjepolitičnega udara prišlo do satelitske oborožene akcije proti Titovemu režimu? Pri gospodarski blokadi, ki bi šljekprej pospešila gospodarski zlom režima, bi Titov bankrot bil popolnoma mogoč. Da bi to ne le vrnilo Jugoslavijo pod okrilje Moskve ampak tudi okrepilo sovjetske strateške pozicije, je bilo Zapanu jasno.

Trideset divizij

Vse to je - kljub komunističnemu režimu - narekovalo Zapanu, da pomaga Jugoslaviji gospodarsko in vojaško. Tako je demokratični Zapan oboroževal komunistično Jugoslavijo. Ker s sulicami ta ne more predstavljati resnega odpora proti satelitom, ki so bili moderno oboroženi, so nudili pomoč v težkem, modernem orožju.

Toda koliko je vredno tistih trideset jugoslovanskih divizij, ko pa se morda Jugoslovani ne bi hoteli boriti? Zapan je razlagal, da vsaj toliko, kot veljajo vojaki v satelitskih armadah. Eno kot drugo je končno vprašanje tveganja. A na Zapanu so mislili, da bi se Jugoslovani borili, če bi šlo za obrambo njihove zemlje, kot bi se verjetno borili Bolgari ali Madžari ali Albañci, da bi "osvobodili" svojo staro posest. Mar se končno niso borili tudi Rusi proti Nemcem, ko je šlo za sam obstoj Rusije in Rusov?

Vsa zapadna pomoč po ameriških pojmi itak ni nekaj ogromnega. Ko je n.pr. šlo za 38 milijonov dolarjev pomoči, je neki član Kongresa pripomnil, da se o tem vendar ne spleča prepirati, ko pa je predstavljaj ta izdatek "samo" 10 ur vojskovanja v zadnji vojni. Ali pa, da pomeni to "samo" 12 modernih bombnikov. Oprema in vzdrževanje ene ameriške divizije telom enega leta stane 170 milijonov dolarjev.

Toda Tito bi lahko čez noč preskočil na stran Sovjetov in vse orožje bi šlo po gobe. S tem si niso zapadnjaki veliko belili glave, kajti orožje brez stalne dobave nadomestnih delov, stalne izpolnitve in dovoza municije in goriva ni dosti vredno. Za Jugoslavijo je vprašanje standardizacije orožja že itak hud problem. Kaj so ji pome

nili ruski in nemški tanki ob prelomu z Moskvo, ko pa ni bilo rezervnih delov. Prav malo.

Ni dvoma, da bi Zapad rajši imel posla z demokratično vladavi = no. Toda ali je v obstoječih prilikah mogel misliti na kaj takega? Ali je bilo mogoče Titu postavljati zahteve, naj demokratizira drža = vo? Zapadne sile so bile prepričane, da kaj takega ni mogoče. Videle so, da je Titō trmast, kar se tiče neodvisne politike, saj se je prav zaradi tega sprl z Moskvo. Že zato so se hoteli pokazati na Zapadu boljše in ga niso vznemirjali. Nadalje se jim je zdelo, da bi Jugo = slavija izgubila vso vrednost kot privlačen zgled za ostale sateli = te, če bi se pod pritiskom spremenila v demokratično državo. Moskva bi z uspehom lahko izrabljala novo priliko za pronagando in bi vpila da je komunizem v resnici mogoč samo v obljemu Sovjetov. Tretjič se je Zapadu zdelo, da za Tita ni druge alternative kot kominformistična. Celotisti, ki so nasprotovali pomoči komunistični Jugoslaviji, niso mogli reči, da bi drugačna Jugoslavija obstojala vsaj v teoriji. Mnogi so se tolažili, da na Balkanu še nikdar niso poznali demokracije in da je Titova trda roka za Jugoslovane najboljša, ker bi se sicer le prepirali ali pa celo poklali med sabo. Bilo ni nobene resne komunistične sile, ki bi lahko nadomestila Tita, ne da bi pri tem ne prišlo do nevarne praznine, ki bi izzvala akcijo kominformovcev. Zapad računa z Jugoslavijo. Edino Tito je bil, ki je lahko ob zapadni pomoči obdržal politično in vojaško zmogljivost države.

Zapadu ni nepoznano, da je s tem hote ali ne hote utrjeval komu = nistični režim. Toda to je manjše zlo proti večjemu. Edino, kar nekaj velja, je jugoslovanska neodvisnost od Moskve.

Vsa ta pomoč pa je imela tudi drugo dobro stran. Železna zavesa za Trstom se je dvignila, Zapad je nazorno spoznal blagodati rdeče tiranije, Jugoslavija pa je bila deležna vpliva zahadnih idej, kar more imeti na daljšo dobo ugodne posledice. Če nič drugega, to je povzročilo, da so jugoslovanski komunisti vsaj s skepsko gledali v nezmo = ljivost marksizma. Brez njega namteč drugod boljše in lažje živijo.

Če torej na kratko povzamemo: Zapad je vedel, da je Jugoslavija komunistična in da je gospodarsko na tleh. Le zato in ne zaradi lju = bezni do demokracije je Tito iskal pomoči pri njem. Zapad je vedel, da je Moskva čakala na plen in prežala, kdaj ga naskoči. Če bi Zapad postavljajl pogoje, bi jih Tito ne mogel sprejeti, ne da bi okrepil kominformovsko frakcijo v partiji. Kajti Zapad je vedel, da so obstojala v sami jugoslovanski komunistični stranki huda trenja. Rajši je imel neodvisnega Tita kot sovjetske hlance. Druge izbire ni videl. Za to je podpiral Tita.

"Aktivna koeksistenca"

Toda vendar obstoja nevarnost, ki se očita zlasti zadnje čase, odkar so se odnosi med Beogradom in Moskvo normalizirali. Ali mar ne slabi nevtralistična, neblokova Jugoslavija Zapada, ko si prizadeva za "aktivno koeksistenco" med različnimi sistemi v svetu?

Na Zapadu menijo, da je v tem pravcu vpliv male Jugoslavije na zapadu majhen. To dokazujejo vsa brezštevilna potovanja zapadnjakov v Jugoslavijo in Jugoslovancev na zapad. Slednji ni zaradi "jugoslo = vanskih idej" postal nič bolj nevtralističen ali pa ljudskofrontaški. Prej nasprotno: socialistične sile Zapada so prav zaradi katastrofalnih jugoslovanskih eksperimentov utrdile svoje prepričanje, da ni resničnega napredka brez svobode.

Če politika "miroljubnega sožitja" pridobiva na svojem pomenu, potem to ni zaradi Jugoslavije ampak zaradi splošnega odpora, strahu pred vojno. Da more Moskva izkoristiti to politika "sožitja" v svoje namene, ni za zahadnjake nič novega. Toda ob "modrosti in previdnosti, ki jo narekuje modrost", kot se je izrazil prezident Eisenhower, je prav "miroljubno sožitje" za Moskvo lahko dvorezen meč. Svoboda je gotovo Ahilova peta komunizma.

Tito se zelo moti, če misli da more sam igrati takšno vlogo pomirjevalca, kot jo igra Nehru. Pomembna vloga Indije sloni na njeni

velikosti in njeni tradiciji politične svobode, ki izvira predvsem iz njene stare kulture. Samo moralno tako močna država lahko izvaja vpliv na okolico. Komunistična Jugoslavija pa tega prav zaradi svoje nestrpnosti in nasiljstva ne more. Če more imeti Jugoslavija kakšen vpliv, ga ima lahko samo na države, ki so še slabše od nje. To pa so le sateliti. Na Rusijo že ne, ker je prevelika.

Večja nevarnost bi pretila le, če bi nevtralistična Jugošlavija hote ali nehoté igrala na skrite sovjetske karte. To pa za Zapad ni več vprašanje politike do Jugoslavije, ampak potem že spada v območje obče politike do Sovjetske zveze.

(Prihodnjič: TITOVİ POGLEDI)

DENAR IN POLITIKA

Že od samega začetka "Dobrodelnega združenja svobodnih državljanov Jugoslavije" je bilo predvideno, naj bi društvo imelo tudi svoj po svetovalni odbor. Čeprav je šlo formalno le za to, da bi tak Svet vršil nekako posvetovalno in prizivno vlogo, je bilo dejansko mišljeno, naj bi "vidni javni delavci", ki bi ga sestavljali, v nekem pogledu nadomestili politični forum, ki manjka jugoslovanski emigraciji; odnosno, da bi vsaj pripravili ozračje ali pa teren za ustanovitev takega političnega odbora. To se je zdelo pred petimi leti možno že za to, ker so pozdravili ustanovitev DUSGJ vsi starejši politični leaderji slovensko-hrvatsko-srbske emigracije brez izjeme. Toda do same ustanovitve takega Sveta le ni moglo priti. Raznih ovir je bilo vedno dovolj. Zato se ne zdi nič neosnovano predvidevanje, da so politični voditelji pozdravili v neki meri ustanovitev Dobrodelnega združenja predvsem zato, ker je imelo društvo zagotovljena gotova denarna sredstva in jih je bilo mogoče razdeliti med jugoslovanske emigrante samo s posredovanjem neke skupne socialne ustanove. Da ne bi naziv "jugoslovanski" ali podobno dražilo gotove politike tako kot draži rdeča ruta bika, so zato pobudniki cele akcije izbrali tak naziv, ki ugotavlja le dejstvo in oušča vsa ostala vprašanja odprta. Tā ko smo kot "svobodni državljanji Jugoslavije" dobili "Dobrodelno združenje".

Letos pomladi pa je napredovalo tudi vprašanje samega Sveta. Tega naj bi namreč izvolili na izredni skupščini 17. junija. In to šele potem, ko se je dr. Maček odločil, da imenuje v Svet svojega pooblaščenca. Seveda potem ni mogel zaostajati tudi dr. Krek. Je morda to prvi znak spoznanja in priznanja dejstva, da se jugoslovanskemu Titu ni mogoče zoperstavljalati z razbito in polomljeno fronto? Če so šele po desetih letih prišli vodniki do tega spoznanja, ali naj mar spet poteče deset let, da bodo dojeli, da s predvojnimi formulami ni mogoče tekmovali z jugoslovanskimi komunisti? (ps)

===

VRAČANJE BEGUNCEV: Kakor hitro je v svet prodrla resnica, da Italija vrača jugoslovanske begunce Titu, se je zganila vsa jugoslovanska emigracija in na različne načine protestirala proti takemu postopku. Zaradi tega in pisanja tujega tiska so v Vidmu namestili mešano komisijo zastopnikov rimske vlade in Visokega komisarja Združenih narodov za begunce. Tako pride zdaj vsak begunec iz Jugoslavije pred videmsko četvorico, ki potem presodi, ali gre za politično begunstvo. Med vsimi protesti sta značilna predvsem dva: Ko se je mudil b.italijanski premier g. Scelba v Washingtonu, so mu gg. Maček, Krek, Fotić in Gavrilović poslali združen protest in apelirali, da Italija preneha vračati begunce. Tako je skupna nesreča združila Slovence, Hrvate in Srbe. - Na predlog Slov. ljudske stranke je zasedajoči kongres "Krščansko-demokratske zveze za srednjo Evropo" sprejel protestno resolucijo, ki jo je razposlal vsem vidnejšim italijanskim demokristijanom, raznim oblastem, pa tudi vsem krščanskim strankam v zap. Evropi. (ps)

MED MOSKVO IN WASHINGTONOM

Od vseh komentarjev angleškega dnevnega tiska ob napovedanem Titovem obisku Moskve je zanimiv predvsem uvodnik MANCHESTER GUARDIANA. Zanj bo to državni obisk in ta je po svojem značaju vsekakor političen. Toda ni nujno, da bi to pomenilo večje približanje Tita Sovjetom. Sodeč po besedilu komunikacij ob sovjetskem obisku Beograda in po se stanku treh zapadnih veleposlanikov v jugoslovanskem zunanjem ministertvu, je Jugoslavija še vedno bližje Zapadu nego Moskvi. Na to kaže tudi razlika v tisku: medtem ko sovjetski vztrajno pisari o "prijeteljestvu" z Jugoslavijo, hoteč pri tem dvoriti titovcem, jugoslovanski tisk niti malo ne gre tako daleč. Po GUARDIANU Jugoslovani čakajo, kakšne bodo praktične posledice sovjetskih zagotovil v Beogradu 2. junija. Če jih ne bo, utegne Tito bozabiti na obisk. Igra okoli naznanila je prozorna: medtem ko se "poluradna" agencija Jugopres spozabi in naznani, da je Tito sprejel povabilo, državno tajništvo za zunanje zadeve "ne more vesti niti potrditi niti ne zanikati". To bi kazalo, da Jugoslovani čakajo na nekaj, da bi potem vest uradno potrdili ali jo pa zanikali. Med tem pa je Tito že dosegel majhen uspeh, toda to pot na zapadu: državni tajnik g. Dulles je zanikal sugestijo g. Restona, da bi bil odklonil Titovo željo, da obišče Washington, še preden so ga povabili Rusi. Njemu da kaj takega ni znano. Pač pa je dodal, da bo Tito dobrodošel, če želi res priti v Ameriko in sam g. Dulles da bo zadevo kar le mogoče prijazno proučil. Ob tej vesti pa komentira GUARDIAN, da je g. Reston, dopisnik NEW YORK TIMESA, običajno boljši vir informacij, kaj se dogaja v državnem tajništvu kot pa uradniki. Tako je mogoče sklenati, da sprva Tita niso želeli, zdaj pa so se po dali, ko ga snubi Moskva.

V londonskem Foreign Officeu so izjavili, da jim je bilo predhodno znano, da so Sovjeti povabili Tita, da obišče Moskvo. Niso pa vedeli, vso do obvestila Jugopresa, če je Tito povabilo tudi sprejel. (zps)

NOVA UPRAVNA RAZDELITEV

Jugoslovanski Zvezni svet je sprejel zakon o ureditvi občin in okrajev, to je zakon o komunah. Ta nova razdelitev države predstavlja v izvedbi velikansko in težavno nalogo, ki bo terjala velike gnotne žrtve. Prebivalstvo je po večini do nje dezinteresirano odnošno glede na novotarijo z nekim strahom, saj je doslej še vsaka novost prinesla samo nove težave. Ljudje se predvsem upravičeno boje spet nove množične zbirokratizacije. Tako bo n. pr. v Ljubljani namesto enotnega aparata Mestnega ljudskega odbora delovalo sedem komunalnih aparatov. Ali vzemimo strokovno uradništvo: v sedanjem ljubljanskem MLO je sedaj nameščenih 21 pravnikov; vsi nameravajo zapustiti upravno službo, če jih bodo hoteli razdeliti po komunah. Vsi se boje novih komun.

Nova teritorialna razdelitev bo povzročila velike stroške. Kaj bodo stale zemljiške knjige, ki jih bo treba prilagoditi zaradi sprememb katastralnih občin! Nove komune bi imele smisel samo v primeru, če se bodo iz njih odn. iz okrajev formirale neke samostojne gospodarsko-politične enote z veliko samoupravo. Toda že ob tem se bo pokažila velika razlika med gospodarsko dobro stoječimi področji (komune na Gorenjskem in Spodnjem Štajerskem) in pasivnimi predeli (Bela Krajina, del Dolenjske in Notranjske, Prekmurje). Toliko proslavljana gospodarska tekma, ki naj bi dvignila proizvodnjo in s tem življenjsko raven, bo zamrla, čim bodo produktivnost komun skušali izravnati z administrativnimi ukrepi (večji prispevki v republiški proračun, podpora slabšim, šibkejšim komunam in podobno). Šlo bo torej za nekak circulus viciosus: dvig gospodarske storilnosti je mogoče doseči samo z decentralizacijo in čim širšo gospodarsko avtonomijo, ta pa zahteva v jugoslovanskih prilikah s središča usmerjeno porazdeljevanje dohodkov, kaj je v diametralnem nasprotju s samoiniciativnostjo in gospodarsko samoupravo. (ds)

PISMA UREDNIKU

"Več luči!": G.urednik! V uvodniku KT 165. ste omenili "poveljnika slovenskih domobrancev", ki da molči na obtožbo generala Rupnika glede na pačne predstavitev Angležem. Ta molk je tem bolj značilen, ker krožijo med resnimi ljudmi o polkovniku Krenerju govoriče, da njegova vloga ob predaji ni bila brez pomena. Tako zatrjujejo, da je bil polkovnik Krener klican na angleško komando, kjer so mu sporočili, da bodo domobranci vrnili Titu in da on s svojo osebo jamči, da se bo to izvršilo. (Polkovnik Krener je pobegnil ob zadnjem transportu!) Če je to res, potem si je mogoče razložiti, zakaj je dal zapreti vrnivše se domobranci, ki so razkrili, da gredo transporti v Jugoslavijo. In v zvezi s tem bi bil potem pojasnjen tudi primer s tolmačevim dnevnikom. Obenem ostaja še odprto vprašanje, zakaj niso titovci zahtevali izročitve polkovnika Krenerja kot komandanta domobrancev. Ni govora, da bi mu to privoščil; toda le on sam je, poleg tolmača, zaenkrat v stanju, da slovenski javnosti jasno pove, kaj se je tedaj godilo z njim v Vetrinju. - V zvezi z izročitvijo se omenja tudi kaplan Mazovec, ki da ga je poslal dr. Krek iz Rižana na Koroško, da bi opozoril domobranci, kaj jih čaka. Govoriče o tem pa se razlikujejo, kdaj je kaplan prispel v Vetrinj. Po eni verziji po drugem transportu, pa drugi pa pred začetkom vračanja. Kaplan Mazovec je potem, kot trdijo, izročil sporočilo dr. Kreka članom Narodnega odbora, ti pa so to vest povedali nekaterim častnikom. - Če je eno ali drugo točno, potem bi število žrtev moglo biti vsaj neprimerno manjše, če je že sploh moralo priti do njih. Na splošno pa ljudje svračajo krvavo za izročitev na angleškega kapetana Jonesa. Prav bi storil oni, ki bi vse te stvari raziskal in vestno objavil.

Radovednost: G.urednik! Zakaj je g.B.(KT 166) na dolgo obsojal molk KT o brošuri msgr. Škerbca, namesto da bi na kratko povedal, kakšna je vendar ta brošura in o čem piše. Res ni lepo od njega, da mi je zbudil radovednost, ne da bi mi jo nasitil.

P.K.

Smrt od glada: G.urednik! Na kliniki v Neaplju je umrl mlad slovenski izobraženec, Ljubljčan Franče Rugelj. Iz zadnjega pisma, ki mi ga je pisal pred veliko nočjo, je potožil, da dobesedno gladaje. Ni imel nikakih sredstev. Umrl je za jetiko.

XYZ.

Letalci v Moskvo: Šestčlanska delegacija jugosl. letalstva, pod vodstvom poveljnika Zdenka Ulepiča o bišče Moskvo na rusko povabilo

Naročnike

prosimo oproščenja, ker so jim trudni tiskarji-rudarji v zadnji številki postavili 3.stran na glavo.

NEUTRALNOST: Všako besedo zapadnih državnikov, ki je količkaj ugodna za jugoslovanški režim, emigracija po pravilu odkloni kot nesprejemljivo. V takem a priori razpoloženju seveda ni mogoče misliti, da bi begunci ocenjevali politično smer, ki jo začrtavajo v Washingtonu ali Londonu, brez predsodkain da bi ob izrečenih besedah vsaj malo poskusili misliti z ameriškimi ali angleškimi možgani, ki v gotovi meri določajo usodo sveta. Tako je šla neopazno mimo nas Eisenhowerjeva izjava glede nevtralne Jugoslavije. In vendar skriva v sebi pomembno resnico. Predsednik Združenih držav jenamreč rekel, da se Amerika zato nič manj ne zanima za kakšno državo, če je ta nevtralna. Opomnil je, da kažejo Sovjeti več zanimanja za nevtralne države kot pa za svoje satelite. Kajti ni jim treba skrbeti zaradi držav, ki so že itak povezane z njimi. V Angliji je bil ustanovljen odbor, ki naj skrbi za bivše politične internirance v nacistični Nemčiji, ki čakajo na odškodnino za svoje pri silno taborjenje v vartsvu Gestapa. Odškodnino naj bi sicer izplačala Zapadna Nemčija, vendar mislim, da bi bilo za vsakega takega interniranca, ki še životari po begunskih taboriščih Evrope, koristno, da se registrira pri tajniku tega odbora (Francoise C. Rigby, Hon. Secretary, Adoption Committee for Aid to Displaced Persons; Sellans, Vache Lane, Chalfont St. Giles, Bucks. England).

Tič.